

CZU 342.729

DREPTUL LA ÎNTRUNIRE – REPER FUNDAMENTAL ÎNTR-UN STAT DE DREPT ȘI DEMOCRATIC

Igor SOROCEANU,

student al anului III, Facultatea DREPT, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM

REZUMAT

La etapa actuală, societatea noastră este divizată în mai multe grupe de persoane care gândesc diferit, posedă idei și opinii diferite. În vederea obținerii unui succes și pentru a ajunge la un echilibru statornic, aceștia folosesc cea mai răspândită armă a democrației – întrunirile. Dreptul la desfășurarea întrunirilor este unul fundamental, consacrat în Legea Supremă a Statului și este garantat tuturor persoanelor. Libertatea întrunirilor pașnice aparține fiecărui cetățean, nu doar a celor care dețin o funcție de răspundere. Cadrul normativ actual posedă reglementări progresive, raliată la cele mai bune practici din domeniul asigurării dreptului la desfășurarea întrunirilor. Ca urmare a situației politice, economice și sociale care predomină la moment în Republica Moldova, dreptul la desfășurarea întrunirilor reprezintă un element esențial al opiniei publice, care are drept scop de-a valorifica, apăra și promova idealurile și a menține importanța valorilor societății democratice.

Cuvinte-cheie: cadru normativ, întrunire, dreptul la opinie, grevă.

RÉSUMÉ

Au stade actuel, notre société est divisée en plusieurs groupes de personnes qui pensent différemment, ont des idées et des opinions différentes. Pour atteindre le succès et atteindre un équilibre stable, ils utilisent l'arme la plus répandue de la démocratie: l'assemblée. Le droit de tenir des réunions est fondamental, inscrit dans la loi suprême de l'État et garanti à tous. La liberté de réunion pacifique appartient à tous les citoyens, pas seulement à ceux qui occupent un poste de responsabilité. Le cadre réglementaire actuel comporte des réglementations progressistes, raliées aux meilleures pratiques pour garantir le droit de réunion. En raison des conditions politiques, économiques et sociales qui prévalent au moment en Moldavie, le droit de tenir une assemblée est un élément essentiel de l'opinion publique, qui vise à réaliser, sauvegarder et promouvoir les idéaux et maintenir l'importance de la société démocratique.

Mots-clés: cadre normative, reunion, le droit à l'opinion, grève.

“Interzicerea unui miting constituie o ingerință în exercitarea libertății de întrunire și aceasta nu poate fi justificată decât dacă răspunde la cerințele din art.11(2) al Convenției Europene”[17].

Introducere. Odată cu obținerea independenței, RM a devenit un stat democratic unde au început a fi adoptate un set de legi și planuri, au fost elaborate și implimentate o serie de strategii naționale având drept scop garantarea libertății de dezvoltare a personalității unam și protejarea drepturilor și libertăților constituționale ale cetățenilor – ca un imperativ esențial în promovarea valorilor democratice și în garantarea păcii și securității publice.

Din momentul adoptării Legii Supreme, aceasta a avut drept scop principal clasarea personalității umane la rangul cel mai înalt al valorilor. Tănărul stat de drept a ratificat și a aderat la cele mai importante acte internaționale din dome-

niul protecției drepturilor omului, și anume: Declarația Universală a Drepturilor Omului, Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, etc. În contextul tuturor drepturilor și libertăților fundamentale ale omului protejate prin prisma actelor menționate, un loc aparte și important îi revine dreptului la voința conștiinței, dreptului la libera informație și dreptului la libertatea întrunirilor.

Materiale și metode de cercetare. În procesul cercetării fenomenului de asigurare a dreptului la desfășurarea întrunirilor am utilizat în mod prioritar metoda logico-juridică. La fel, în această ordine de

idei, am făcut uz și de metoda istorică, analizei și comparative. Materialele utilizate în procesul respectiv de cercetare – constituie legislația în vigoare, lucrările savanților din domeniul literaturii de specialitate, tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, precum și cauzele Curții Europene a Drepturilor Omului care se referă la domeniul supus cercetării.

Conținut de bază. Axându-ne în special pe dreptul la libertatea întrunirilor, aș vrea să menționez că, conform art. 20(1) al Declarației Universale a Drepturilor Omului „Orice persoană are dreptul la libertatea de întrunire și de asociere pașnică” [8, art. 20(1)]. Această prevedere internațională include în sine ideea că, fiecare persoana

nă cetățean al statului membru la declarație are dreptul la libera căutare posedând voința de a primi și de a răspândi liber orice fel de informații și idei, având dreptul de a se asocia liber cu alte persoane, să se simtă în siguranță și concomitent să-și asume responsabilitatea personală că dreptul al întrunire nu va fi compromis.

În continuare, pentru abordarea aceleiași idei călăuzitoare, de asigurare a dreptului la desfășurarea întrunirilor, aș vrea să specific că la art. 10 și 11 a Convenției Europene a Drepturilor Omului la fel este stipulat dreptul individual al cetățenilor la libertatea de întrunire și de asociere pe cale pașnică și dreptul la libertatea de exprimare. Prin prisma art.11 „Convenția apără numai dreptul la întrunirea pașnică” [12, pag. 806]. Prin această afirmare înțelegem că convenția asigură dreptul la desfășurarea întrunirilor numai într-o manieră pacifică și care nu au ca obiectiv primordial de tulburare a liniștii și ordinii publice. Deasemenea, Înalta Curte reiterează faptul că dreptul la libertatea întrunirilor „reprezintă un drept fundamental într-o societate democratică, un element esențial al vieții publice. El îi privește nu numai pe participanții la o manifestație publică, dar și pe organizatorii acesteia, care pot fi asociații, grupuri organizate sau partide politice” [12, pag. 807].

Pe această treaptă a ideii respective, pentru elucidarea nucleului de bază al subiectului abordat, prin prisma actelor internaționale, aș vrea să precizez că la art.21 al Pactului Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice, ratificat de către Parlamentul RM, este prevăzut că „dreptul la întrunirea pașnică este recunoscut fără a avea restricții” [9, vol. I, pag. 30, art. 21]. Exercițarea acestui drept nu poate fi supusă sub nici o formă de restricții, cu excepția cazurilor când este necesar de-a asigura viața persoanelor și a securității publice.

Astfel, vreau să menționez că în prevederile acestor trei acte internaționale este recunoscut și protejat dreptul la exprimarea opiniei cetățenilor prin desfășurarea întrunirilor pașnice. La fel, actele respective, elucidează faptul că desfășurarea întrunirilor constituie o metodă de expunere a libertății la opinie și de exprimare a cetățenilor, de expunere a atitudinii față de o problemă existentă în stat ori a gradului de satisfacție vizavi de activitatea unor autorități publice.

Caracterul și scopul întrunirilor sunt direct proporționale cu gradul de maturitate politică a unei societăți, iar aceasta nu se manifestă doar prin garantarea respectării drepturilor fundamentale ale omului, dar și prin respectarea de către cetățeni, reprezentanți ai formațiunilor politice și societăți civile a normelor de drept în realizarea proceselor democratice, inclusive în ceea ce vizează desfășurarea mitingurilor, întrunirilor și demonstrațiilor [15, pag. 39].

Făcând referire la instabilitatea politică din republică, care predomină la moment în Republica Moldova, a dus la evoluarea unor seturi de întruniri într-o perioadă scurtă de timp, iar teritoriul municipiului Chișinău a devenit platforma unor mitinguri și proteste care au lăsat în urmă numeroase vătămări medii ale integrității corporale a cetățenilor, multiple privări de libertate și unele semne de întrebare (întrebări nesoluționate). La art.40 al Constituției Republicii Moldova este prevăzut dreptul fundamental al cetățenilor, de asigurare și garantare a libertății întrunirilor, și anume: „Mitingurile, demonstrațiile, manifestările, procesiunile sau orice alte întruniri sunt libere și se pot organiza și desfășura numai în mod pașnic, fără nici un fel de arme” [1].

Abordând o valoare esențială, și anume prevederile internaționale din vizorul jurisprudenței CEDO,

aș vrea să specific că în cauza *Kuznețov contra Federației Ruse*, Curtea reiterează faptul că „orice întrunire într-un loc public creează inevitabil impedimente în viața obișnuită, inclusiv obstacole în circulația rutieră, de aceea este important ca autoritățile publice să manifeste o oarecare toleranță în privința manifestațiilor pașnice pentru ca libertatea întrunirilor, garantată prin art.11 al Convenției Europene, să nu-și piardă din importanță” [19].

Organizarea unor întruniri presupune libera participare a cetățenilor și voința acestora de a-și exercita dreptul constituțional și nici o persoană nu poate fi obligată să organizeze sau să participe la întruniri. În această ordine de idei aș vrea să menționez că pe lângă faptul că dreptul la desfășurarea întrunirilor este prevăzut în Constituție și îi privește pe fiecare cetățean al Republicii Moldova în parte, la organizare și desfășurare – întrunirile poartă un caracter liber internațional. În acest sens, menționez că la astfel de reuniuni pot participa persoane de diferite vârste, categorii sociale și persoane onorifice. Un rol important în cadrul manifestațiilor se acordă reprezentanților mass-media. Deoarece în conformitate cu art. 20 (1), lit. e) al Legii Presei, pentru a-și îndeplini atribuțiile sale profesionale, jurnalistul are dreptul „să aiba acces în zonele calamităților naturale, să asiste la mitinguri, demonstrații și la alte manifestații publice” [7, cap. IV, art. 10(1), lit. e)]. Abordând cadrul normativ actual, putem reitera că la desfășurarea întrunirilor pot participa atât cetățenii țării noastre cât și cetățenii străinii sau apatrizii, actualmente nu există nici o lege sau alt act normativ, care – iar obliga pe participanți la întrunire să poarte cu sine actul de identitate și „nimeni nu poate fi constrâns să participe sau să asiste la o întrunire” [11, pag. 360]. În cazul în care la desfășurarea și organizarea

întrunirilor participă minorii, persoanele cu o capacitate de exercițiu redusă sau persoanele declarate incapabile – aceștia pot fi însoțiți mereu de o persoană cu capacitate deplină de exercițiu, precum ar fi: părintele, curatorul, persoană demnă de încredere sau profesorul. Doar cu o mică excepție, profesorul să nu constrângă fizic sau psihic „implicarea elevilor la acțiuni de stradă” [3, art. 56, lit. g)]. Asupra ideii sus-menționate aș vrea să atrag o atenție că în concepția jurisprudenței CEDO, Curtea reiterează că „membrii federației sindicatelor angajaților de servicii publice sunt în drept să participe la greve, mitinguri și proteste și nu se admite sancționarea acestora în timpul participării la asemenea manifestații” [18].

Libertatea fiecărei persoane de a transmite informații se poate manifesta în orice moment și în orice domeniu. Uneori există și câteva restricții în ce privește întrunirea unui grup de persoane. Autoarea, Maria Năstase Georgescu, precizează în lucrarea sa «Dreptul Comunicării», că „libertatea de exprimare presupune anumite limite care reprezintă obligații ale subiecților de a respecta drepturile altor persoane, cum ar fi: dreptul la viața intimă și privată, secretul corespondenței, dreptul la propria imagine și altele. În astfel de cazuri aceste limite pot fi mai extinse, dacă se referă la anumite persoane, de exemplu: unele categorii cărora legiuitorul le acordă o protecție specială; cum ar fi minori, persoanele cu probleme speciale, persoane care se bucură de prezumția de nevinovăție, etc” [13, pag. 98-99]. În unele cazuri, într-o societate democratică, există unele formalități în timpul întrunirilor care pot interveni în sensul respectării legii, și anume: la protecția sănătății unei persoane; pentru a împiedica divulgarea unor informații confidențiale; la protecția statalității, integrității și securității țării; precum și la

protecția demnității, onoarei și cinstei altei persoane. Aceste restricții se referă în cea mai mare parte, la persoanele refugiate pe teritoriul Republicii Moldova, care au drept scop de a finanța ilegal partide politice, grupuri de persoane sau organizațiile non-guvernamentale în vederea promovării actelor și tentatelor criminale. Acestor tipuri de persoane le este strict interzis „să organizeze sau să participe la manifestații ori întruniri care aduc atingerea ordinii publice sau periclitează securitatea națională” [5, art. 22(2), lit. c)]. În cazul declarării stării de urgență, de asediu sau de război de către Președintele țării, un rol de conducere în procesul de anulare a oricărui tipuri de întruniri și de interzicere a desfășurării acestora îi revine Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova, care are rolul decizional și „dreptul exclusiv de a interzice desfășurarea adunărilor, manifestațiilor publice și altor acțiuni de masă” [4, art. 22(1), lit. c)].

Sistemul național prin intermediul căruia este bazat și se protejează dreptul la libertatea întrunirilor, o constituie Legea privind întrunirile nr. 26 din 22.02.2008, care are „drept scop garantarea exercitării de oricare persoană a libertății întrunirilor în modul prevăzut de Constituția Republicii Moldova și de actele internaționale la care Republica Moldova este parte” [2, art. 1].

Întrunirile se pot desfășura ori-când și oriunde, indiferent de anotimp sau oră, având drept scop apărarea siguranței naționale, ordinii, sănătății ori moralei publice, drepturilor și libertăților cetățenilor, desfășurarea anchetei penale, prevenirea consecințelor unei calamități nucleare ori avarii. Întrunirile se pot manifesta prin diverse configurații, precum sunt: adunările, pichetele, orășelele de corturi sau grevele. Pe acest segment juridic de abordare a ideii principale, autorii Ion Creangă și Corneliu Gurin, au menționat

că „libertatea întrunirilor se poate realiza printr-o diversitate de forme și mijloace, de aceea normele constituționale care o reglementează au un caracter deschis receptiv. Astfel, dispozițiile constituționale nu restrâng formele și mijloacele de exercitare a libertății în cauză numai la tipurile de întruniri enumerate, ci precizează că libertatea se poate manifesta și sub forma de orice alte întruniri” [14, pag. 136]. Ca și celelalte drepturi fundamentale, dreptul la libertatea întrunirilor are valoare universală și, potrivit art.55 din Constituție, acesta trebuie să fie exercitat cu bunăcredință, fără încălcarea drepturilor și libertăților altor persoane. În acest sens, buna-credință, devine un principiu al regimului juridic și privește necesitatea exercitării corecte și oneste a drepturilor și libertăților, cu respectarea cadrului lor de raționalitate.

Conform jurisprudenței CEDO, dreptul la libertatea de întrunire este unul nelimitat și presupune dreptul fiecărui cetățean de a participa și de a lua parte fizic la o manifestație fără riscul de a fi supusă unor sancțiuni și fără riscul de a-i fi interzis organizarea unor întruniri.

În cauza Partidul Popular Creștin Democrat contra Republicii Moldova din 02 februarie 2010, Curtea Europeană a atestat o încălcare a art. 11 din Convenție, care prevede „Libertatea de întrunire și asociere”, în temeiul că „autoritățile publice au interzis desfășurarea unui miting de către PPCD, deoarece deținea probe concludente privind faptul că, în timpul întrunirii, vor avea loc îndemnuri la acțiuni agresive, la ură națională și violență publică” [16]. Curtea în hotărârea sa a statuat că, autoritățile naționale s-au bazat și pe riscul survenirii conflictelor între demonstranți și susținătorii partidului de guvernământ. Curtea consideră că, deși teoretic există riscul iscăririi conflictelor violente între pro-

testatari și susținătorii Partidului Comunist, sarcina poliției era de a sta printre cele două grupuri și de a asigura ordinea publică. Prin urmare, nici acest motiv pentru refuzul autorizării nu a putut fi considerat pertinent și suficient în sensul articolului 11 din Convenție. În baza acestei decizii a instanței europene, putem remarca că sistemul național de drept la examinarea cauzei Partidului Popular Creștin Democrat nu a ținut cont de prevederile în vigoare și a încălcat expres legislația. Este important în acest sens de menționat că conform art.26 al Legii nr.718-XII din 17.09.1991 „partidele și alte organizații social-politice vor beneficia de dreptul la desfășurarea mitingurilor, demonstrațiilor, adunărilor și altor manifestații stabilite de legislație” [6, art. 26].

Curtea Europeană a Drepturilor Omului deasemenea, consideră că, în contextul în care o anumită întrunire este pașnică și nu perturbă semnificativ ordinea publică, autoritățile trebuie să dea dovadă de toleranță. Totuși, acest lucru nu înseamnă că autoritățile sunt în drept să intervină doar atunci când o anumită manifestare este violentă. Trebuie să se ia în considerare, de la caz la caz, mai multe circumstanțe, cum ar fi încălcarea drepturilor unor alte persoane, atingerea altor drepturi sociale ș.a. Ceea ce contează este ca măsura statului să fie necesară și proporțională cu scopul protejării intereselor comunității.

Concluzie. În urma celor analizate, și ținând cont de faptul că legea națională obligă autoritățile statale să permită și să nu împiedice realizarea dreptului la protest al cetățenilor, promovarea și respectarea drepturilor și libertăților omului trebuie să rămână o prioritate, pornind de la importanța lor în calitate de instrument care permite fiecărei persoane să se dezvolte și să-și folosească cât mai eficient calitățile fizice, intelectuale, morale și spiritual. Numai prin respectarea drep-

turilor și libertăților fiecărei persoane problemele contemporanității își pot găsi o temeinică și durabilă soluționare.

În lumina considerentelor de mai sus, concluzionez că libertatea de întrunire este o premisă importantă pentru a efectua schimbul de idei între participanți și reprezentând totodată o libertate fundamentală protejată de lege cu respectarea principiilor democratice într-un stat de drept. Pentru exercitarea acesteia trebuie să fie respectate anumite condiții, care nu trebuie să fie abuzive, ci în limitele prevăzute de legislație, cu respectarea drepturilor legitime și libertăților fundamentale altor persoane.

Referințe bibliografice

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. // Monitorul Oficial nr.1 din 12.08.1994, în vigoare din 27.08.1994.
2. Legea privind întrunirile, nr.26 din 22.02.2008 // Monitorul Oficial nr.80 din 22.04.2008.
3. Legea învătămintului, nr. 547 din 21.07.1995 // Monitorul Oficial nr. 62-63 din 09.11.1995, în vigoare din 09.11.1995.
4. Legea privind regimul stării de urgență, de asediu și de război, nr. 212 din 24.06.2004 // Monitorul Oficial nr. 132-137 din 06.08.2004.
5. Legea cu privire la migrație, nr. 1518 din 06.12.2002 // Monitorul Oficial nr. 1-2 din 15.01.2003.
6. Legea privind partidele și alte organizații social-politice, nr.718-XII din 17.09.1991 // Monitorul Oficial nr.026 din 13.02.2004.
7. Legea Presei, nr. 243-XIII din 26.10.1994 // Monitorul Oficial nr.2 din 12.01.1995.
8. Declarația Universală a Drepturilor Omului adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 10 decembrie 1948.
9. Patului Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice din 16.12.1966, ratificat prin Hotărârea Parlamentului nr.217-XII din 28.07.1990, publicat în ediția oficială „Tratate internaționale” din 1998.
10. Negru Boris, ș.a., Comenta-

riul Constituției Republicii Moldova, Chișinău, Ed. ARC, 2009.

11. Barbăneagră Alexei, ș.a., Comentariul Codului Penal al Republicii Moldova, Chișinău, Ed. Sarmis SA „Tipografia Reclama”, 2009.

12. Corneliu Bîrsan, Convenția europeană a drepturilor omului – Comentariu pe articole, Ediția a 2-a, București, Ed. C.H.Beck, 2010.

13. Maria Năstase Georgescu, Dreptul Comunicării, București, Ed. Universală, 2009.

14. Creangă Ion, Gurin Corneliu, Drepturile și libertățile fundamentale. Sistemul de garanții, Chișinău, Ed. (F.E.-P. “Tipografia Centrală”), 2005.

15. Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova, Raportul privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2013, Chișinău, Ed. Întreprinderea de Stat Editorial-Poligrafică “Tipografia Centrală”.

16. Cauza Partidul Popular Creștin Democrat vs Moldovei din 02.02.2010.

17. Cauza Creștinii împotriva Rasismului și Fascismului contra Regatului Unit.

18. Cauza Energi Yapi-Yol Sen vs Turciei din 21.04.2009.

19. Cauza Kuznețov vs Federației Ruse din 23.10.2008.

Informații despre autor

Igor SOROCEANU,
student al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM,
email: soroceanu94igor@gmail.com,
tel. 068578205.

Igor SOROCEANU,
étudiant en Académie „Ștefan cel Mare”, du
Ministère de l’Intérieur de la
République Moldova,
email: soroceanu94igor@gmail.com,
tel. 068578205.